

УДК 374: 378.147.227

Абрамов Д. О.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
освітньо-професійної програми «Позашкільна освіта»,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Коро-
ленка,
Лебедик Л. В.,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецтвознавства та позашкільної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Коро-
ленка

РОЛЬ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ВИХОВАНЦІВ

Анотація. Автори окреслили шляхи, організаційно-педагогічні умови, основні етапи формування педагогом професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладу позашкільної освіти, досягнення яких визначено його індивідуальною освітньою траєкторією; розкрили стратегію удосконалення ролі індивідуальної освітньої траєкторії педагога щодо формування професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладу позашкільної освіти; запропонували методичні рекомендації щодо досягнення мети удосконалення індивідуальної освітньої траєкторії педагога із формування професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладу позашкільної освіти, що сприятиме їхньому становленню як основних суб'єктів власної ціннісної сфери.

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, професійні ціннісні орієнтації, вихованці закладу позашкільної освіти, формування, педагог закладу позашкільної освіти.

Abstract. The authors outlined the ways, organizational and pedagogical conditions, the main stages of the teacher's formation of professional value orientations in pupils of an out-of-school education institution, the achievement of which is determined by his individual educational trajectory; revealed the strategy of improving the role of the individual educational trajectory of the teacher regarding the formation of professional value orientations of the pupils of the out-of-school education institution; proposed methodological recommendations for achieving the goal of improving the individual educational trajectory of a teacher in the formation of professional value orientations of pupils of an out-of-school education institution, which will contribute to their formation as the main subjects of their own value sphere.

Key words: individual educational trajectory, professional value orientations, pupils of an out-of-school education institution, formation, teacher of an out-of-school education institution.

Постановка проблеми. Вдосконалення позашкільної освіти в умовах війни й освітніх трансформацій потребує цілеспрямованого формування цінніс-

них орієнтацій вихованців. Важливою умовою ефективного розвитку цих орієнтацій є відповідальність педагогів за результати виховного процесу та їхня здатність допомагати учням визначати власні життєві пріоритети. На основі попередніх наукових досліджень [1–4] важливо розробити практичні рекомендації для педагогів з формування професійних ціннісних орієнтацій.

Ціннісні орієнтації формуються під впливом різних внутрішніх і зовнішніх чинників. Позашкільні заклади є потужними центрами соціалізації та мають можливість залучати вихованців до загальнолюдських, національних та європейських цінностей. В умовах реформи освіти особливо важливим є впровадження педоцентричного та аксіологічного підходів, які зміщують акцент із суто знаннєвої підготовки на виховання ціннісних орієнтацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що у психолого-педагогічних наукових пошуках, багатьма вітчизняними дослідниками розроблялися проблеми виховання у здобувачів освіти ціннісних орієнтацій (І. Бех, М. Боришевський, Т. Бутківська, Л. Ваховський, В. Гриньова, І. Зязюн, П. Ігнатенко, Н. Коваль, Л. Крицька, В. Лозова, В. Лутай, С. Максименко, В. Огнев'юк, В. Стрельников, В. Струманський, Л. Хомич та ін.), проблеми підготовки педагогів (зокрема, закладів позашкільної освіти) до виховної діяльності на основі індивідуальної освітньої траєкторії (Н. Бордовська, М. Васильєва, О. Дубасенюк, Л. Кравчук, Л. Лебедик, О. Матяш, В. Місько, Л. Степашко, В. Стрельников [5–6], О. Сухомлинська та ін.). Тепер важливо, на основі наших попередніх досліджень і узагальнень наявного досвіду [1–4], сформулювати рекомендації щодо удосконалення ролі індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у формуванні у вихованців закладів позашкільної освіти належних професійних ціннісних орієнтацій.

Мета статті – виявлення і формулювання рекомендацій щодо удосконалення ролі індивідуальної освітньої траєкторії педагогів у формуванні професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти.

Завдання роботи – окреслення шляхів, педагогічних умов, етапів формування педагогами професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти на основі індивідуальної освітньої траєкторії, розкриття стратегії удосконалення ролі індивідуальної освітньої траєкторії педагогів закладу у формуванні професійних ціннісних орієнтацій вихованців позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передумовами успішного виконання функції педагогів щодо формування у вихованців закладів позашкільної освіти професійних ціннісних орієнтацій на основі індивідуальної освітньої траєкторії (ІОТ) є: забезпечення відповідальності за його результати; здатність до управління адекватним вибором дій вихованців; управління їхнім самовизначенням у різних ситуаціях [2, с. 22–25; 4, с. 129–133].

Основні ідеї щодо підготовки педагогів закладів позашкільної освіти до виховної діяльності, організації і здійснення освітнього процесу на основі ІОТ і засадах педоцентричного й аксіологічного підходів знайшли відображення в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», інших державних документах, де наголошується на важливості забезпечення ефективного функціонування закладів освіти у нових соціокультурних умовах.

Виокремимо етапи формування професійних цінностей: 1) загальний рівень – формування базових життєвих цінностей; 2) особливий рівень –смислення професійних цінностей; 3) індивідуальний рівень – ствердження власної системи професійних пріоритетів.

Позашкільна освіта має сприяти становленню вихованців як активних учасників соціуму, допомагати їм адаптуватися до змін і реалізувати свій потенціал. Для цього необхідні умови: мотивація до саморозвитку, активна життєва позиція, практична підготовка та можливість рефлексії. Удосконалення підходів педагогів сприяє створенню сприятливих умов для самореалізації та професійного зростання вихованців.

Підготовка педагога закладу позашкільної освіти до виховної діяльності на основі ІОТ полягає в тому, що він має усвідомлювати, що оптимальним часом для формування у вихованців професійних ціннісних орієнтацій є підлітковий вік, вміти допомогти їм у становленні їхніх ціннісних орієнтацій.

Удосконалення ролі ІОТ педагогів у плані формування професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти залежить від багатьох чинників: глибоких і дієвих знань педагогів про цінності, ціннісні орієнтації, а також професійні ціннісні орієнтації, досліджені у філософії освіти, психології, педагогіки, соціології; вміння контролю за плануванням діяльності вихованців закладів позашкільної освіти у цікавих їй професіях; зв'язку теорії і практики у навчанні вихованців професії; організованої професійної практики вихованців; наявності можливостей у вихованців закладів позашкільної освіти для саморозкриття й самореалізації у якійсь професії; підбору технологій навчання вихованців; розвитку їхнього уміння рефлексувати; читання вихованцями закладу позашкільної освіти книжок, написання творів-есе, перегляд фільмів з професійної тематики; тестування нахилів вихованців закладів позашкільної освіти; проведення психолого-педагогічних тренінгів педагогами у закладі позашкільної освіти, метою яких є формування у вихованців закладів позашкільної освіти належних професійних ціннісних орієнтацій тощо [2, с. 22–25; 4, с. 129–133].

Метою удосконалення ролі ІОТ педагогів у формуванні ціннісних професійних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти є сприяння педагогом становленню вихованців як суб'єктів ціннісно-сислової сфери. Для цього важливо створити такі психолого-педагогічні та організаційно-педагогічні умови:

- а) усвідомлення вихованцями закладу позашкільної освіти системи ціннісних орієнтацій, яка є їм близькою;
- б) спрямованість вихованців на гуманістичні цінності;
- в) мотивації особистісного, професійного самовизначення;
- г) розвитку у вихованців активної професійної позиції;
- д) збагачення їхнього суб'єктного ціннісного досвіду;
- е) комплексна теоретична, методична та практична професійна підготовка вихованців закладів позашкільної освіти [2, с. 22–25; 4, с. 129–133].

Висновки. Таким чином, ефективність виховного процесу залежить від якісної підготовки педагогів, їх здатності впливати на формування ціннісних

орієнтацій і забезпечення безперервного особистісного розвитку вихованців.

Перспективи подальших розвідок полягають у визначенні стратегії удосконалення ролі ІОТ педагогів у формуванні професійних ціннісних орієнтацій у вихованців закладів позашкільної освіти, які є однією з основних, адже в структурі їхньої особистості професійних цінностей, є основою становлення професійних якостей особистості дитини, розвитку її гуманістичної культури, професійних, особистісних компетенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Безпечне освітнє середовище як фактор формування в учнівської молоді професійних ціннісних орієнтацій. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу* : збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів II Всеукр. наук.-практ. конф., 1 берез. 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2024. 463 с. С. 94–98.
2. Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Роль педагога закладу позашкільної освіти у формуванні в учнівської молоді професійних ціннісних орієнтацій в умовах війни. *Наука і освіта в глобальному та національному вимірах: виклики, загрози, перспективи розвитку* : тези доповідей II Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 листоп. 2023 р.). Полтава; Лубни; Миргород, 2023. 284 с. С. 22–25.
3. Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Формування педагогом закладу позашкільної освіти професійних ціннісних орієнтацій в учнівської молоді. *Мистецтво, мистецька та позашкільна освіта: історія, теорія, практика, перспективи взаємодії* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (відкрита для іноземних учасників) (29-30 листоп. 2023 р., м. Полтава) / упоряд. М. М. Погребняк. Полтава : ПП Аструя, 2024. 237 с. С. 140–145.
4. Абрамов Д. О., Лебедик Л. В. Формування професійних ціннісних орієнтацій вихованців закладів позашкільної освіти. *Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій* : матеріали I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Кропивницький, 19 берез. 2024 р.) / За заг. ред. Т. С. Плачинди. Кропивницький : ПП «Поліум», 2024. 290 с. С. 129–133.
5. Стрельников В. Ю., Волощук С. М., Раті О. Л., Мулеса Т. Ф. Розвиток резилієнтності викладача закладу фахової передвищої освіти для забезпечення його індивідуальної освітньої траєкторії в умовах війни. *Постметодика*. 2024. № 1. С. 6–19. URL: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1808>
6. Стрельников В. Ю. Ціннісні орієнтири неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Ціннісні орієнтири сучасної освіти в умовах сьогодення крізь призму Української Хартії вільної людини* (м. Тернопіль, 27 жовт. 2023 р.). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, С. В. Костюк, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль : ТОКІППО, 2023. 276 с. С. 148–151.